

בתי המשפט

001103/02 א		בית משפט השלום רמלה	
6/03/2005		כב' השופטת אסתר נחליאלי	בפני:
תאריך:		חיאט	

בעניין:

פלוגי

באמצעות הוריו ואפוטרופסיו הטבעיים מיכל ויוסי חמו

תובע

ע"י ב"כ עו"ד מוטי ארד

נ ג ד

1. "בית ספר" היובל

2. מדינת ישראל משרד החינוך

3. ענבל חברה לביטוח בע"מ

4. מועצה מקומית מודיעין

5. הדר חברה לביטוח בע"מ

נתבעים

ע"י ב"כ עו"ד אלמגור

פסק דין

בחודש דצמבר 1998 (24/12/98), נפגע התובע, קטין יליד 1990 ותלמיד כיתה ג', בזמן הלימודים אצל הנתבע 1 (להלן: "בית הספר") כשנטרקה דלת על אצבעו. התביעה שבפני הוגשה נגד בית הספר, נגד הנתבעת 2 שהעסיקה את מורי בית הספר, וכנגד המבטחת של הנתבעים 1-2. כמו כן הוגשה התביעה נגד הנתבעת 4 הרשות המקומית בו מצוי בית הספר, וכנגד הנתבעת 5, היא המבטחת של הנתבעת 4.

נסיבות התאונה השנויות במחלוקת

לגרסת התובע, רדף בזמן ההפסקה אחרי דניאל תלמידה בבית הספר, שבעטה בתיקו, וברחה לתוך כיתה. בעת שניסה להיכנס לאותה כיתה, סגרה התלמידה את הדלת כדי למנוע ממנו להיכנס אחריה, והדלת שנסגרה פגעה באצבע.

לגרסת הנתבעים, התובע התערב עם תלמידים אחרים האם יספיק להוציא את היד בלי פגע בזמן טריקת הדלת.

האחריות לאירוע התאונה

לטענת התובע על הנתבעים רובצת האחריות לקרות האירוע, מאחר שהפרו את החובה המוטלת עליהם להשגיח על התובע בזמן שהותו בבית הספר, וכן כי לא התקינו מעצור בטיחות בדלת, בהתאם להנחיות משרד החינוך.

מנגד טוענים הנתבעים כי אין להטיל עליהם אחריות לאירוע, מאחר שהתובע לא הרים את נטל ההוכחה ככל שהיא מבוססת על עוולת הרשלנות, כי הם הוכיחו שקיימו פיקוח סביר בנסיבות הענין, וכי לא היתה באפשרותם היכולת למנוע את התאונה שהיתה פתאומית, עוד טוענים הם כי לא היתה מוטלת עליהם החובה לשים מעצורים לדלתות, מאחר שהנחית משרד החינוך, כטענת התובע, אינה חלה עליהם, וכי היה על התובע להוכיח באמצעות חוות דעת, שקיומו של מעצור לדלת בהתאם להנחיות משרד החינוך היה מונע את התאונה.

עוולת הרשלנות

בפס"ד ועקנין [ע"א 145/80 שלמה ועקנין נ' המועצה המקומית, בית שמש ואח' פ"ד לז(1), 113] נקבעו הכללים המנחים לקביעה משפטית בדבר תחולת עוולת הרשלנות, ועל פיהם עלי לדון בשלוש השאלות הרלוונטיות לדיון בנזיקין, האם המזיק חב חובת זהירות לניזוק? על פי מבחן הצפיות (סעיף 36 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]), מבחן הכולל בחובו שני היבטים. "ההיבט הראשון, הוא ההיבט העקרוני, ובו ניתנת תשובה לשאלה, אם ביחס לסיכון מסויים קיימת חובת זהירות. ההיבט השני, הוא ההיבט הספציפי, ובו ניתנת תשובה לשאלה, אם ביחס לניזוק פלוני, בנסיבותיו של אירוע אלמוני, קיימת חובת זהירות... ההיבט הראשון, עניינו בקיומה או בהעדרה של "חובת זהירות מושגית" (national duty), ואילו ההיבט השני, עניינו בקיומה או בהעדרה של "חובת הזהירות הקונקרטית" (duty in fact). השאלה השנייה, המתעוררת בכל תביעת נזיקין, היא, אם המזיק הפר את חובת הזהירות המוטלת עליו, דהיינו: האם הוא סטה מסטנדרט הזהירות המוטל עליו? השאלה השלישית היא, האם הפרת החובה היא שגרמה נזק?" [ראה בע"א 145/80, בעמ' 114-115].

חובת הזהירות המושגית

לטעמי קיימת חובת זהירות מושגית הנובעת מ"ההיבט העקרוני" האמור, המחייב את המורים להשגיח על הקטין, הן מפני פגיעתו של גורם חיצוני והן מפני פגיעה של הקטין בעצמו [ראה בע"א 2061/90 אילנה מרצלי נ' מדינת ישראל ו 3 אח' פ"ד מז(1), 802, בעמ' 811]. אלא שאת גבולות חובת הזהירות המושגית יש לתחום, שמא תהפוך חובת הזהירות המוטלת על המורים לאחריות מוחלטת. בע"א 2061/90 האמור קבע כבוד השופט חשין את מבחני המשנה אותם כינה חובת הזהירות המשנית, שענינם, טיבם וטיבעם של התלמידים; מקור הנזק; יכולתו של המורה למנוע את הנזק. חובת הזהירות שיש למורים כלפי תלמידים קטינים מקום בו נמצאים הם בחבורה בהפסקה, שאז יש לצפות לסיכון גבוה יותר, היא מוגברת ושיעור חובת הפיקוח גדול יותר.

גורם המשובה במעשי הילדים, אם אקבל את הגרסה העובדתית של הנתבעים לקרות האירוע הוא דווקא אחד הגורמים היוצרים את חובת הזהירות המושגית שמורים חבים לתלמידיהם, כחלק מטיבם של התלמידים, שלא פיתחו אותם מנגנוני הגנה, מנגנוני בקרה ומנגנוני שיקול דעת שמצופה מבוגרים.

לענין מבחן מקור הנזק, הרי לטעמי הסיכוי להיפגע פגיעה של ממש בעת ישיבה בכיתה הוא קטן, ודווקא כשמדובר בהפסקה, ביציאה אל החצר, בטיול מחוץ לכותלי בית הספר, גדל הסיכון בהתאמה, וזאת מאחר שאז משחררים התלמידים לחצים שיו נתונים בהם בישיבתם בכתה בעת הלימודים (ראה בע"א 42/57; 41/57 עידה נ' ששון ואח' פ"ד יא 1100, בעמ' 1105; בע"א 2061/90 הנ"ל בעמ' 812)

במבחן יכולתו של המורה למנוע את הנזק, תהא הבדיקה האם ננקטו אמצעים סבירים למניעתו של נזק צפוי. ככל שנקיטת אמצעי הזהירות קלה יותר ופשוטה יותר, כן תגבר חובת המורה לנקוט בהם, משום שאז סביר הוא לדרוש נקיטת אמצעים כאלה, אף כשאין הסכנה כה חמורה [ראה בע"א 635/70 מנדלסון נ' קפלן, פ"ד כה (2) 113, 120].

במסגרת השיקולים יש לבחון את מסגרת חובת הזהירות המוטלת על מורים ולאזן בין הצורך להגן על הקטין, מחד, לבין האפשרות לתת לו חופש פעולה, מאידך. איזון המחייב שלא להטיל על מורים חובת זהירות מקום שהאינטרס לקיום הפעילות שהולידה את הסיכון משרת מטרה חברתית שערכה בעינינו רב על אותו סיכון ראה ע"א 715/79 דניאלי נ' אורט ישראל נתניה, פ"ד לה (2) 764.

שיקול נוסף שיש להביא במסגרת השיקולים הוא חלוקת הקצאת המשאבים, כאמור בע"א 635/70 הנ"ל, לפיו "חובת ההשגחה של המנהל על תלמידיו איננה מוחלטת. יש צורך למצוא איזון בין האינטרס של השגחה על הילדים ומניעת תאונות מצד אחד, והיכולת להקצות כוח אדם להשגחה על התלמידים מצד שני"

חובת הזהירות הקונקרטית צפוית טכנית

משקבעתי שבית הספר חב לתובע חובת זהירות "מושגית", עלי לברר האם נתגבשה החובה המושגית לחובה קונקרטית בנסיבות העניין, על בסיס המבחנים שהובאו לעיל. האירוע קרה כזכור בשעת הפסקת לימודים, מועד בו מוטלת על המורים חובת זהירות מוגברת, כמוסבר לעיל.

לטענת הנתבעים, הוכח כי היתה נוכחות של מורה תורנית, סייעת, בשם דורית במסדרונות בית הספר, ועל כן מילאו את חובתם בהתאם להנחיות הבטחת הבטיחות בהפסקות. אלא שמשום מה **לא העידה** הסייעת דורית בבית המשפט (!). על נוכחותה הנטענת של דורית במסדרון בית הספר ניתן ללמוד מדוח שנערך ע"י המנהל ר. גרינברג לגבי התאונה. (שאף היא לא העידה)

אורלי אבידן, שהעידה מטעם הנתבעים והיתה ביום האירוע בבית הספר, מסרה כי היא יודעת שהיתה מורה שהשגיחה, **ידיעה המבוססת על דברי המנהל**, אך הבהירה כי אינה יודעת על נוכחותה של דורית מידיעה אישית.

כאמור גם המנהלת ר. גרינברג **לא נקראה ליתן עדות מטעם הנתבעים**, משכך אינני יודעת מהו מקור הידיעה של המנהלת, ובהעדר עדות מטעמה אין לבסס כל מסקנה על הדוח שנערך בידי מי שלא העיד בפני.

לעומת הנטען בדוח התאונה מעידה אורלי אבידן כי "אני הייתי במזכירות. בפעם הראשונה שהבנתי שקרה משהו, אני חושבת ששמעתי אותו בוכה וראיתי את היד שלו מדממת. אני זו שלקחתי אותו באמבולנס לבית החולים" (פרוטוקול דיון מיום 1.6.04 עמ' 15 שורות 3-5). דברים אלה תואמים גם לתצהירה.

נראה כי אין זהות בין הדו"ח המרמז כי הסייעת היתה באזור האירוע לבין דברי אורלי אבידן שגם העידה וגם הצהירה, ומדבריה הסקתי כי הסייעת לא היתה באזור האירוע.

אורלי אבידן, העדה היחידה מטעם הנתבעים ששהתה בזמן האירוע בבית הספר, העידה כי אינה יודעת היכן היתה הסייעת דורית באותו יום "אם היתה סייעת היא היתה אמורה להיות בחטיבה הצעירה, כנראה שהיא יצאה לשתות קפה או משהו כזה. אתה שואל אותי על משהו שאני לא יודעת.... מכל מקום, אני לא זוכרת את דורית, אני לא יודעת ספציפית איפה היא ישבה ואיפה היא היתה באותו יום" (פרוטוקול דיון מיום 1/6/04 מעמ' 17 שורה 23 ועד עמ' 18 שורה 4).

לאור דברים אלו אני קובעת כי הסייעת דורית לא היתה בקרבת המקום כשאבידן פנתה אל התובע, וכשבאה האחות ליתן לו עזרה ראשונה, ומכאן שבאותו זמן לא היתה נוכחת בקרבת מקום מורה משגיחה תורנית.

אם כן, שלא כטענת הנתבעים, לא הוכח בפני שהיה פיקוח כלשהו בהפסקה על ידי מי מהמורים.

אשר לקשר הסיבתי

על פי פס"ד דניאלי (ע"א 715/79 הנ"ל), ראוי שהמורה יהיה בקרבת מקום כדי שיוכל להתערב במידת הצורך במניעת פעולה מסוכנת כלשהי או כדי שניתן יהיה להזעיקו על אתר. אמנם אין המורה יכול למנוע תגובת פתע או פעולה ספונטנית שאינה צפויה מראש, וגם אין זה ביכולתו של בית הספר "להצמיד" לכל תלמיד מורה משגיח ודי בפיקוח כללי למילוי דרישות הסבירות לענין עוולת הרשלנות, וגם יש ליתן הדעת לכך שבמציאות החיים יש לפעמים סכנות שאולי אפשר היה למונען, אך למעשה, אין האמצעים הדרושים לכך בגדר הסבירות (ע"א 868/79 **עטרה קובי נ' שיפרה זיו ו 2 אח' פ"ד לו(1)**, 63, 77-78). לאחר שנתתי דעתי לכל אלה, אני סבורה שיש קשר סיבתי בין העדר הפיקוח, כפי שהוכח בפני, לבין ארוע התאונה.

הפיקוח היה מונע את השתוללות הילדים, כגרסת התובע, ואפילו את ההתערבות שערכו הילדים, כגרסת הנתבעים.

על בית הספר לדאוג שהפיקוח במסדרונות בית הספר מתקיים כהלכה, שהרי לא בכדי הנהיגו בבתי הספר תורנות מורים בזמן ההפסקות, העובדה שבמועד הרלוונטי לא היה פיקוח כנדרש, פיקוח שהיה ביכולתו למנוע את האירוע, מקימה את הקשר הסיבתי ומשכך מוטלת על הנתבעים האחריות לקרות האירוע.

עוד אומר מעבר לנדרש, לאחר שכבר החלטתי לענין האחריות, כי ראוי היה להתקין מעצור לדלת כדי שהדלת לא תיסגר בחבטה וכך סביר להניח שהתאונה היתה נמנעת. מידת הזהירות הנדרשת מהנתבעים תלויה לא רק בחומרת הסכנה אלא גם בקושי למנעה. "סכנה שניתן למנעה באמצעים קלים ופשוטים, סביר הוא לדרוש מאדם לנקוט באמצעים כאלה, אף כשאין הסכנה כה חמורה" (ע"א 635/70 מנדלסון נ. קפלן פד"י כ"ה (2) 113, 120) ואכן במקרה זה אפשר היה בנקל למנוע את הנזק ע"י התקנת מעצור לדלת שאינו אביזר בטיחותי ואינו מתוחכם.

הפסיקה קבעה כי הוראות התקן והוראות הבטיחות הינן הרף הראשון לאמצעי הזהירות הצריכים להינקט על מנת שלא יחויבו ברשלנות.

אין אני רואה הבדל בין אם ההוראות חלו על בית הספר במועד התאונה (ואשר אין ספק כי ההוראות היו כבר בתוקף כלפי בתי ספר שכבר נבנו באותה תקופה) ובין אם לאו, מאחר שמדובר בקטינים חסרי ישע החשופים לסכנות שכדי למנען יש למלא אחר הוראות מנכ"ל, ומשכך היו הנתבעים חייבים להתקין מעצור לדלת או לפחות להתקין אמצעי המונע טריקת הדלת.

לעניין הנזק

הנכות

ד"ר ינאי, המומחה מטעם התובע, קבע כי נותרה לתובע נכות אסטתית לצמיתות בשיעור של 10%, אך לאור גילו הצעיר והאפשרות שהנכות תפריע בבחירת מקצוע בעתיד סבר כי יש להעניק לו אחוזי נכות נוספים לפי תקנה 15 לתקנות המל"ל.

פרופ' נרובאי, המומחה מטעם הנתבעים, סבר כי לתובע נכות אסטתית בלבד בשיעור של 2.5%. התובע, מייחס לפגיעה נכות תפקודית, לטענתו, כל מגע באצבע הפגועה ולו העדין ביותר מסב לו כאב דוקר ועז, כמו כן סיפר כי בעקבות התאונה סבל מנדודי שינה וקשיים יום יומיים. הנתבעים מנגד סבורים כי מדובר בבעיה קוסמטית בלבד.

לטעמי מדובר בעיקר בנכות אסטתית, קביעתי זו מבוססת על הדברים ששמעתי וכן כעולה מן הפרוטוקול. במענה לשאלות כב' השופטת בוסתן בפרוטוקול מיום 09.04.03 השיב התובע כי הוא מנגן בפסנתר 4 פעמים בשבוע, כל פעם רבע שעה, כי יש לו מחשב בבית והוא מתפעל אותו הרבה, כי את העבודות לבית הספר הוא כותב בכתב יד "כמעט את הכל אני עושה ביד, כי יותר נוח לי לכתוב במחברת..." (עמ' 3, 4).

אמו של התובע העידה בבית המשפט שהתובע שב ללימודים ביום ב' שלאחר התאונה, היא אישרה שהתובע ימני וכי הוא מנגן בפסנתר מספר פעמים בשבוע כבר בסמוך לתאונה. כן אישרה כי לאחר התאונה לא נפגעו ציוניו של התובע וכי הוא היה תלמיד מצטיין לפני התאונה וכך נשאר גם לאחריה.

לאור האמור, אני סבורה שלא הוכח שהנכות שנותרה ביד השמאלית הפריעה ו/או מפריעה לתפקודו של התובע.

כאב וסבל

בהתאם לחוות הדעת שהוצגו בפני, בהתחשב בסבל שנגרם לתובע ועוד צפוי להיגרם לו בשל הפגם באצבע, בהתחשב בעובדה שהתובע הקטין אמנם לא אושפז, אך ידו היתה חבושה במשך שלושה חודשים, אני רואה להעמיד את שיעור הפיצוי בגין אב נזק זה על סך של 15,000 ש"ח.

הפסדי שכר לעבר

לדברי הוריו של התובע הם ליוו אותו לכל ביקורת רפואית ולכל טיפול רפואי, ולכן הפסידו ימי עבודה ונגרם להם הפסד שכר.

יצוין כי העדרות התובע מבית הספר היתה למשך יום לימודים אחד בלבד.

האם היתה מטופלת אותה עת בתינוק בן שנה וחצי, והאב, עוסק עצמאי שלא הוכיח כי נגרמו לו הפסדי שכר בחודש בו ארעה התאונה וגם לא בחודש לאחר מכן.

אמנם העידה האם כי ליוותה את התובע לרופאים מומחים ואף הוכח כי התובע הופנה לטיפול ו/או לאבחון אצל רופאים מומחים, ואולם אין בכך די, הלכה פסוקה היא כי הפסד שכר לעבר יש להוכיח בפירוט ואין די לטעון טענות כלליות, ומשלא הוכח כי נגרמו הפסדים לא ראיתי לקבוע כל פיצוי בגין הפסדי שכר לעבר.

הוצאות רפואיות

אשר להוצאות בגין העבר, מבקשים הנתבעים שלא לחייב אותם לשאת בהוצאות שלטעמם אפשר היה להמנע מהם אם היה התובע פונה לקופת חולים. מעיון בקבלות שצורפו לתחשיבי הנזק מטעם התובע עולה כי הקבלות שצורפו היוו תשלום לטיפולים שנגרמו עקב התאונה. סכום הקבלות החלקי שצורף עומד על סך של 4,010 ₪, בעיקר בגין פנייה לרופאים מומחים, ומאחר שמתוך החומר עולה כי נגרמו להורי התובע הוצאות רפואיות נוספות בגין התאונה, בין היתר עלות רכישת משככי כאבים, תחבושות (ידו היתה חבושה במשך 3 חודשים) וכיו"ב, רואה אני להעמיד את הפיצוי בגובה לענין זה על 7,000 ₪ הכוללים את הסכום שלגביו הוצגו קבלות כאמור.

אשר להוצאות לעתיד – לא הוכח כי התובע זקוק לטיפולים נוספים, וממילא יוכל לקבלם בקופת חולים אם יהיה צורך בכך, ומשכך איני מוצאת לנכון לפצות את התובע בגין ראש נזק זה.

הפסדי הוצאות נסיעות עבר ועתיד

התובע טוען כי נגרמו להוריו הפסדים בגין הוצאות נסיעה. אמנם לא הוצגו בפני קבלות על הוצאות נסיעה לעבר, אך ברור כי התובע הופנה ואף פנה לקבל טיפולים רפואיים הן אצל הרופאים האורטופדיים ואף בקופת חולים ולשם הגיע בעזרת הוריו או מי מהם, ולכן זכאי הוא להחזר הוצאות ואני מעמידה את שיעור הפיצוי (לעבר ולעתיד) על סך של 2,000 ₪.

עזרת צד ג'

התובע טוען כי הפגיעה חייבה את הוריו לסייע בידו הן סיוע פיסי והן סיוע נפשי, בייחוד בתקופה הסמוכה לתאונה, תקופה בה סבל מסיוטים ופחד. יאמר כי גילו הצעיר של התובע בעת האירוע מעיד בעדו על הצורך של ההורים לטפל ולדאוג לו באופן החרגי מהעזרה הרגילה אליה נדרשים הורים בחיי היום יום.

מאחר שידו של התובע הייתה חבושה במשך 3 חודשים והטיפול ביד ובחבישתה נעשה ע"י הוריו, וכן נמצאו ההורים לצד התובע במשך כל שעות היממה בימים הסמוכים לתאונה, רואה אני להעמיד את הפיצוי בגין ראש נזק זה על סך של 3,000 ₪, חרף העובדה שההורים הם בני משפחה החייבים בטיפול בבנם הקטין.

הפסד שכר לעתיד

כפי שכבר קבעתי לעיל הנכות שנותרה לתובע הנה נכות אסתטית בעיקרה. אלא שבמסגרת שיקולי סבורה אני כי אין להתעלם מהעובדה שמדובר בקטין, תלמיד מצטיין שהפגיעה באצבעו יכולה לסגור בפניו חלון לעיסוקים עתידיים שהיו פתוחים בפניו אלמלא התאונה והנכות שנותרה לו, והגם שהתובע צעיר שכישוריו יוכלו לנווט את דרכו המקצועית בהתאם למצבו הפיזי החדש, זכאי הוא לפיצוי בגין אב נזק זה. אני קובעת כי יש לפסוק פיצוי גלובלי בגין ראש נזק זה ואני מעמידה אותו על סכום של 10,000 ₪.

סוף דבר

אני קובעת כי על הנתבעים לפצות את התובע בגין הנזקים שנגרמו וייגרמו לו כתוצאה מהתאונה בסך של 37,000 ₪.

הנתבעים ישלמו לתובע הוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד בסכום כולל של 8,000 ₪ בצרוף מע"מ כדין. הסכומים ישאו הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום פסק הדין ועד התשלום בפועל. המזכירות תשלח עותק מפסק הדין לצדדים.

ניתן היום כ"ה ב אדר א, תשס"ה (6 במרץ 2005) בהעדר הצדדים.

אסתר נחליאלי חיאט, שופטת